

DE STEM UIT DEN RECHTERSTOEL EN DIE VAN HET RECHT, I

Voorheen en thans.

Een der „overwegingen“ van het „Schorsingsbesluit over Prof. Dr. K. Schilder“ luidt:

„dat hij zich, ook zelfs na herhaalde oproeping, onttrokken heeft aan de behandeling van de dusgenaamde meeningsverschillen in de zittingen van de Synode van Sneek-Utrecht, in Mei-Juni 1942“.

Conclusie alzoo: wanneer — afgedacht ook van zijn motieven — een hoogleraar zich onthoudt, deel te nemen aan de werkzaamheden eener Synode, dan roept dit feit de overweging op, hem als hoogleraar en als emeritus-dienaar des Woords te schorsen.

Zoo is het thans.

Zoo was het vroeger niet.

Dr. H. H. Kuyper, die als opperhoofd de manoeuvres der Synoden vanaf 1936 inzake de „dusgenaamde meeningsverschillen“ dogmatisch en kerkrechtelijk leidde, wees voorheen dergelijke conclusie scherp af.

In „De Heraut“ nr. 1403 schreef hij, naar aanleiding van een debat op de pastorale conferentie te Zwolle, waar de vraag rees, of niet op de Synode alleen de hoogleraren der Theologische School moesten verschijnen, omdat zij alleen een kerkelijk ambt zouden hebben en in dienst der Kerken staan, het volgende:

„Wanneer op onze Generale Synode de hoogleraren worden uitgenodigd, dan heeft dit noch met enig kerkelijk ambt, noch met enig Goddelijk recht, iets uitstaande. Het is de Synode, die de hoogleraren verzoekt ter vergadering te komen, om haar te dienen van advies. Ze hebben geen keurstem, ze kunnen niet meebeslissen, ze vormen geen deel van het eigenlijke corpus der Synode. Ze zijn niets dan adviseerende leden, die de Synode mogen voorlichten met hun meerdere kennis.

De Synode is dus volkomen vrij of ze alle professoren, dan wel enkele zal uitnodigen; of ze hun adviezen collegiaaliter dan wel hoofd voor hoofd wil vragen; of ze hun de gelegenheid schenken wil bij elke quaestie het woord te voeren, dan wel alleen, wanneer de Synode het hun vraagt.

En omgekeerd hebben de professoren geen bindende verplichting om ter Synode te komen¹⁾. Een afgevaardigde der Kerken, die niet verschijnen zou, zou zich schuldig maken aan een ergelijk vergrip tegen de door God gestelde orde en mitadien de kerkelijke censuur verdienen. Maar een hoogleraar, die wegbleef, zou hoogstens beschuldigd kunnen worden van gebrek aan eerbied jegens de Synode, maar nooit van nalatigheid in zijn ambtelijke roeping²⁾.

Tot zoover Dr. H. H. Kuyper.

De situatie is dus als volgt:

Voorheen: geen bindende verplichting. Thans: Prof. Schilder had overeenkomstig zijn plicht moeten komen (Toelichting op het S. B. tot schorsing van Prof. Dr. K. Schilder, bl. 41). (Men liet prof. Schilder's duidelijk aangegeven motieven in dit besluit geheel en al buiten beschouwing).

Voorheen: de uitnodiging ter Synode te komen, heeft meteenig kerkelijk ambt niets uitstaande. Thans: Volgens zijn ambt was Prof. Schilder geroepen ter vergadering van de Synode te verschijnen. (Toelichting bl. 41).

Voorheen: wie wegblijft, is hoogstens niet eerbiedig jegens de Synode. Thans: wie wegblijft, geeft reden om geschorst en afgezet te worden.

Voorheen: een afgevaardigde, die wegblijft, maakt zich schuldig aan een ergelijk vergrip tegen de door God gestelde orde, zoo iemand verdient de kerkelijke censuur. Thans: Indien een afgevaardigde weigert, langer aan de Synodevergaderingen deel te nemen, behoort het niet tot de taak der Generale Synode, hem over zijn handelingen tot de orde te roepen; zij doet van dit feit mededeeling aan de Prov. Synode, en zendt die een plaatsvervanger, dan is de zaak, wat de Generale Synode betreft, volkomen in orde. (Er zijn concrete feiten aan te wijzen in dezen).

Afgezien van de entourage van het geval, zijn wij het met „De Heraut“ inzake het feit, dat een hoogleraar niet verplicht is, de Synodevergaderingen bij te wonen, volkomen eens.

Toen Dr. H. H. Kuyper dit in „De Heraut“ schreef, was zijn stem de stem van het recht.

Maar toen de Synode vanaf haar rechterstoel het schorsingsvonnis uitsprak over Prof. Schilder, was haar stem niet de stem van het recht.

Toen stond, gelijk Jesaja 59:14 het uitdrukt, het recht van verre.

De waarheid was gestruikeld, ten val gekomen; het recht was teruggedrongen.

En wie „het kwade meed“, dus niet meedeed, was „een geplunderde“, d.i. naar de verklaring van Prof. Dr. J. Ridderbos op vers 15, die moest het naar alle kanten ontgelden.

De rechterstoelen stonden daarbinnen. Maar het recht bleef buiten.

¹⁾ Spatieering van prof. P. D.

Het onrecht.

Dat de hoogleraren van de Theologische Hoogeschool niet krachtens hun ambt gehouden zijn, de Synodevergaderingen bij te wonen, wordt en werd algemeen toegegeven in onze kerken, behalve dan door de Synode, die Prof. Schilder „veroordeelde“, en door de Synoden en Kerken, die deze veroordeling goedkeurden. Reeds citeerden we Prof. Dr. H. H. Kuyper: Prof. Bouwman betoogt, dat het ambt van doctor of professor niet een zelfstandig ambt is, gelijkstaande met dat van predikant, ouderling en diaken (Geref. kerkrecht I 504). Dr. Joh. Jansen laat zien, dat het „doctoren-ambt“ van art. 3 en 18 K. O. wel oorspronkelijk, op Calvijn's voetspoor, bedoeld is als een algemeen kerkelijk ambt, maar dat het na de stichting der universiteiten door de kerken vereenzelvd is met het professoraat in de theologie aan de universiteiten, en het van een kerkelijk ambt een schoolambt geworden is (Korte Verklaring van de K. O. 1937, bl. 8) gelijk ook Calvijn bij de toepassing van dat ambt in de kerk te Genève, vanwege de toenmalige gesteldheid der zaken, er toe kwam er een schoolambt van te maken (Joh. Jansen, Van de diensten bl. 87, noot).

Dus: een schoolambt. Maar waar is dan de bindende verplichting, op straffe van censuur, voor iemand die een schoolambt bekleedt, ambtelijk op de Synode te verschijnen? De opmerking, dat de professoren in de theologie toch dienaren des Woords zijn, en dus een kerkelijk ambt bekleeden, is irrelevant: als dienaren des Woords hebben ze alleen verplichting, ter Synode te komen, indien ze langs den wettigen weg door de kerken worden afgevaardigd. En ook het beweren, dat ze als staande in dienst van alle kerken ter Synode hebben te verschijnen mist allen redelijken grond, aangezien ze in dienst der kerken staan met een bepaalde, welomschreven opdracht, n.l. het onderwijs aan de studenten in de theologie, maar van een plicht, e'n dus een recht, aan de meerdere kerkelijke vergaderingen deel te nemen, is geen sprake. Daarover is ook nooit eenige stipulatie gemaakt. En waarom dan wel de plicht, te verschijnen op de Generale Synode, en niet een plicht te komen op den Kerkeraad, de Classis, de Particuliere Synode?

De hoogleraren worden uitgenodigd. Ware Prof. Schilder weggebleven zonder wettige redenen, dan ware dit inderdaad niet behoorlijk geweest. Maar die wettige redenen waren voorhanden. Nadat hij zijn langdurige medewerking aan de behandeling der z.g. meeningsverschillen pas in het allerlaatste stadium had afgebroken, heeft hij de Synode voorgesteld, dat dit afbreken zijn recht was; dat hij ook anderszins, d.w.z. afgezien van zijn persoonlijk recht, dit onttrekken der medewerking volkomen verantwoord achtte; ook bood hij breede motiveering aan: de Synode achtte dat laatste niet noodig. Zij ging daaraan voorbij; zij behoefde zich niet meer te vergewissen, of het toch niet de stem van het recht was, die Prof. Schilder zou doen hooren.

Zij beklom den rechterstoel, en sprak haar „vonnis“ uit, terwijl ze zich zorgvuldig hoedde, de argumenten van den veroordeelde voor 't forum van 't publiek te brengen.

Maar het recht wordt buiten de deur gehouden.

P. DEDDENS.

REGELING VOOR HET DEBLOKKEEREN VAN KERKELIJKE TEGOEDEN.

Met betrekking tot het vorenstaande onderwerp wordt de aandacht der kerken op het navolgende gevestigd.

Indien er kerken zijn, welke over geblokkeerd tegoed beschikken, kunnen deze voor herstel en restauraties aan kerken, pastorieën e.d. deblokkeering verzoeken aan de Nederlandsche Bank onder overlegging van op die werkzaamheden betrekking hebbende rekeningen. Deblokkeering kan eveneens op de hiervoor genoemde wijze worden aangevraagd, indien door overlegging van rekeningen of op andere wijze kan worden aangetoond, dat binnenkort betalingen moeten geschieden waardoor beschikking over het geblokkeerde tegoed noodig is.

Voorts is in beginsel toelaatbaar geblokkeerde gelden van particulieren te gebruiken voor schenkingen of bijdragen ten behoeve van wederopbouw en restauratie van kerken en pastorieën. Een daartoe strekend verzoek moet eveneens gericht worden tot de Nederlandsche Bank. De overschrijvingen van zulke geschenken bijdragen kan uit praktische overwegingen niet onmiddellijk plaats vinden op een geblokkeerde rekening van de plaatselijke kerk voor wie de betaling bestemd is, doch slechts op een speciaal geblokkeerde verzamelrekening voor elk kerkgenootschap of verband van kerken.

Deputaten van de Gereformeerde Kerken in Nederland (onderh. art. 31 K.O.) hebben voor dit doel ten behoeve der kerken, die zulke bijdragen kunnen verwachten, een verzamelrekening geopend bij de Nederlandsche Handel-Maatschappij N.V., Rotterdam, ten name van de „DEPUTATEN VAN DE GEREFORMEERDE KERKEN IN NEDERLAND (onderh. art. 31 K.O.) VOOR DE ZEKERSTELLING VAN KERKELIJKE TEGOEDEN“. Met het beheer en de administratie dezer rekening hebben de brs. Mr. J. C. Hummelen, Groningen en H. J. Wijn, Rotterdam, zich

belast, in hun hoedanigheid van deputaten ad hoc. Een ieder, die ten behoeve van een plaatselijke kerk een bedrag uit geblokkeerd tegoed wil overmaken voor genoemde doeleinden, kan dit dus door storting op genoemde rekening doen. Bedoelde deputaten houden dan de gegireerde bedragen ter beschikking van de begiftigde plaatselijke kerk. Deputaten hebben echter tegenover den Minister van Financiën te verklaren, dat geschonken bedragen op eerste aanmaning zullen worden gerestitueerd, indien bijkens mededeeling van den belastingdienst een gift is geschied ten nadeele van 's Rijks schatkist, wegens door den schenker reeds verschuldigde of uiterlijk 31 December 1947 verschuldigd wordende belastinggelden. Het zal deputaten dus slechts onder nader met de begiftigde kerken overeen te komen voorwaarden mogelijk zijn de gelden aan die kerken af te dragen, in verband met de aanspraken, die tegen deputaten geldend gemaakt kunnen worden. De regeling heeft echter dit nut, dat het hen, die een kerk een schenking of bijdrage ten behoeve van den wederopbouw als bedoeld willen doen toekomen, daartoe op voorgeschreven wijze de weg geopend is. Nadere inlichtingen worden gaarne door Deputaten verstrekt.

Correspondentie-adres: H. J. Wijn, Schieweg 226a, Rotterdam.

GEESTELIJKE ADVIEZEN EEN NIEUW VERBOND.

Een zuster, ergens uit Holland, deed mij de volgende vraag: „In Jeremia 31:31-34 lees ik: Zie, de dagen komen, spreekt de Heere, dat ik met het huis Israëls en met het huis van Juda een nieuw Verbond zal maken; niet naar het Verbond, dat Ik met hunne vaders gemaakt heb ten dage als Ik hunne hand aangreep om hen uit Egypteland uit te voeren, welk Verbond met Mij zij vernietigd hebben, hoewel Ik ze getrouwd had, spreekt de Heere; maar dit is het Verbond, dat Ik in die dagen met het huis Israëls maken zal, spreekt de Heere: Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven en zal die in hun hart schrijven, en Ik zal hun tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn; en zij zullen niet meer een legelijk zijnen naaste en een legelijk zijnen broeder leeren, zeggende: „Kent den Heere; want zij zullen Mij allen kennen van hunnen kleinste af, tot hunnen grootste toe, spreekt de Heere; want Ik zal hunne ongerechtigheid vergeven en hunne zonde niet meer gedenken“ — (Zie ook Jeremia 32:39 en 40 en Ezechiel 36:26 en 27).

Hierin is toch sprake van een Verbond, waarin de Heere ons hartvernieuwing schenkt, met de daartuit voortkomende vruchten des geloofs; in tegenstelling met in het Verbond zijn krachtens onzen doop en dus onafhankelijk van al of niet uitverkoren te zijn.

Wat in deze Schriftplaatsen gezegd wordt geldt toch alleen voor de uitverkorenen?

Nu heb ik met anderen hier wel eens over gesproken en dan zeide men, dat dit eigenlijk, hoewel in beginsel ook voor dezen tijd, toch meer geleid voor den dag der volkomenheid. Maar het is voor mij net of daardoor aan deze Schriftwoorden wordt tekort gedaan.

In mijn eigen Bijbel, dat is de Bijbel, dien ik in mijn jeugd jaren gebruikte, staan deze plaatsen aangegevend. En ik weet, dat ik ze gaarne las, als ik dacht aan al die vele tekortkomingen van elken dag. Het gaf mij altijd troost te lezen: „Ik zal het steenen hart wegdoen en zal u een vleeschen hart geven en maken, dat gij in Mijne inzettingen zult wandelen.“ M.a.w., dat de Heere Zelf in ons voortbrengen zal vruchten der dankbaarheid. Heb ik dit nu altijd verkeerd verstaan? Dan is dit toch de onwederstandelijke genade Gods, die Hij aan zondaren wil bewijzen? Gaarne zou ik op één en ander een antwoord hebben, juist in verband met onze verbondsbeschouwing.

Tot zoover onze zuster. Welnu, even gaarne als zij een antwoord wil hebben, wil ik haar een antwoord geven.

Jeremia 31:31-34 is in den kerkelijken strijd, waarin wij nog dagelijks gewikkeld zijn, al dikwijls aangeroerd om daarmee te bewijzen, dat de verbondsbeschouwing, die wij verdedigen onjuist is.

Men redeneerde dan aldus: „Bijkens deze verzen ligt het verschil tusschen het Oude en het Nieuwe Verbond hierin, dat het Sinaïetische Verbond leidt tot de constitueering van een volk Gods, waarbij de bindende band louter uiterlijk was (de nationaliteit), en daarentegen het Nieuwe Verbond leidt tot de vorming van een nieuw volk des Heeren, waarbij de bindende band zuiver innerlijk is. Wie tot dit volk, krachtens het Nieuwe Verbond behoort, wordt niet bepaald door iets uiterlijks, maar alleen en uitsluitend door het feit, dat Gods wet in diens hart geschreven staat.

Derhalve, zoo redeneert men dan verder, behoort onder de Nieuwe Bedeeeling iemand niet tot het Verbond krachtens zijn geboorte uit geloovige ouders, maar behooren tot dat Nieuwe Verbond alleen de uitverkorenen, die te zijner tijd waarlijk een nieuw hart krijgen.“

Uit het schrijven van onze zuster blijkt mij, dat zij deze woorden ook zoo opvat en zoo komt het, dat